

## JAK JAROMIL K ŠTĚSTÍ PŘIŠEL

PŘED DÁVNÝMI A DÁVNÝMI ČASY STÁLA V MALÉM údolí skromná chaloupka, v níž bydlel uhlíř se ženou a sedmiletým synáčkem. Od božího rána až do samého večera pátil v lese uhlí, které pak, když ho měl hodnou zásobu, po dědinách rozvážel. To bylo jeho živobytí. Žena zatím doma předla a malý Jaromil (tak se jmenoval jejich syn) pásl skoro celý den několik koz a ovcí po lesnatých vrchách, jimiž údolí kolem dokola ohraženo bylo. Uhlířka nebyla Jaromilova vlastní matka, tu on již v něžném stáří ztratil; ale otec jeho prý jen jemu k vůli druhou ženu pojal, která však ubohému dítěti pravou macechou byla. On se neměl nikdy dobře, leč když nastala zima a otec nemoha pálit, doma zůstatí musel. Požalovat si otci nesměl, neboť když jej macecha vybila, pokaždé mu říkala: „Povíš-li to, kluku, tátovi, dostaneš zejtra ještě víc!“ Chudák mlčel, ale navzdor tomu přece málokterý den bití ušel.

Protož byl také nejveselejší, když ráno kousek suchého chleba do kapsy strčil a ovce na pastvu hnáti směl. Přijda s nimi až na tučnou lučinu, nechal je volně se pást a sám bloudil po lese. Tam mu bylo jako ptáku v povětří; buďto zpíval s ním o závod, řezal z proutků píšťalky, anebo sbíral chutné jahody, aby měl příkusek k suchému chlebu; jeho nejmilejší vyražení ale bylo hledat kvítka. Nebylo mu zatěžko vyléztí pro ně na vrchol skály, anebo s příkrého vrchu v dolinu se pustit. Ty nejkrásnější ale se zemí vyryl a do své zahrádky přesadil, kterouž si u paty jednoho vršku ze samých lesních kvítků udělal. Z potůčku, který se jako stříbrošedá pentle zeleným údolím vinul, si je zalíval, u nich největší část dne trávil a v jejich rozmanitosti nalézal jediné potěšení svoje. S nimi hovořil,



jim si požaloval a s nimi se těšival; i bylo mu vždy, jako by něžné hlavinky k němu klonily a jemu odpovídaly. Boháči, kteří častokráte za drahý peníz vyhlášené květiny z ciziny si přivezti dávají, sklenné domy pro ně staví a lidi k tomu draze platí, trápívají se nedočkavostí ve dne v noci až k jejich úplnému výkvětu, aby konečně viděli, co by často krásněji ve vlasti na mezích byli našli. A přece nemohou větší radost nad takovými květinami míti, jako měl Jaromil, když jedno z jeho kvítků nové poupě dostalo. Kolem okolo zahrady měl udělaný hustý plot z nízkých stromků; vprostředku bylo z drnu sedátko pro jeho pohodlí. K večeru vzal píšťalku a zapískal na své stádo. Tu se přihnaly kozy a ovce k známému místu a postavily se okolo plotu. Koza třela mlsnou bradu o plot, ovce zase upřímným okem důvěrně nahoru pohlížela, ale žádná se neosmělila do zahrádky k svému pastýři vkročit, dokud z ní nevyšel; pak se okolo něho obsypaly a tiše za ním k chaloupce kráčely.

Takový život vedl Jaromil v létě. Když ale země svůj květoucí šat svlékla, zpíval i Jaromil pohřební píseň svým květinám, a když poslední pochoval, zakryl listím a chvojem hrob její, pak nastaly pro něho smutné doby; musel doma sedět a matce neb otci v domácí práci pomáhat. Tenkrát nevládla ještě světem móda, lidé sami na šat předli, sami si ho také utkali a ušili. To byla jejich zimní práce, když venku co dělat neměli. A protože musil Jaromil pomáhat buď matce soukat, ba často i příst, aneb musil pro otce z tvrdé kůže škorně šít.

Večer, když bylo po práci, sedli okolo krbu a tu jim starý uhlíř vypravoval všelijaké příběhy, aneb něco z časů, když ve městě sloužil. Jednou, když také tak seděli, řekl uhlíř k Jaromilu: „Ale hochu, ty rosteš jako dříví v lese, a my jsme si ještě ani nerozmyslili, co z tebe přece má být; ničemu se neučíš, jen po lese s těmi ovce chodíš a ty léta



tak protouláš; to nejde, ženo, já ho musím někam zavést, aby z něho přece něco bylo.“

„Však ono je na něj ještě času dost,“ odpověděla uhlířka.

„To se tobě zdá, já ale tak nemyslím. Poslechni, Jaromile, čímpak bys chtěl být?“

„Já bych nejraději byl zahradníkem.“

„To není, holečku, nic, tím si chleba nevyděláš; vzpomeň si na něco jiného.“

„Já jinak nechci.“

„Proč?“ tázal se otec.

„Protože mě to netěší celý den v sednici zavřen být a u řemesla sedět; já jsem nejraději venku na zdravém povětří.“

„Buď tedy uhlířem, aspoň ti to více vynese, a budeš také na zdravém povětří.“

„Ne, ne, táto, vy ty krásné stromy porážíte, pálíte, a já je chci pěstít a rozmnožovat.“

„Ty bloude, u čeho bys pak se ohřál, kdybychom nepálili dříví?“

„Vždyť máte v lese dost starých pařezů a špatných stromů a nemusel byste ty zdravé stromy kazit; kdybych já byl takhle králem, to by nesměl nikdo v mých lesích dříví porážet a v mých zahradách kvítí trhat.“

„Protože jsi hloupý; pak bys teprv viděl, jak daleko bys při takovém pořádku přišel.“

Tak se končily jejich rozprávky, když se otec Jaromila ptával, čím chce být; dlouho to trvalo, nežli ho otec přesvědčil, že se to všechno ve světě takto státi musí; to ale přece na něm nevymohl, aby ho strany učení na jinou myšlenku byl přivedl; on zůstal při svém, že nebude ničím jiným než zahradníkem. Konečně uhlíř neodpíral, uhlířka ale říkala: „Co bych se s tím klukem zlobil? Čím ty chceš, tím musí být.“

„Já ale nechci, aby na mě jednou naříkal,“ byla vždy odpověď dobromyslného uhlíře.



Sotva začali ptáci vzkříšení země vesele slavit, sotva se vršiny zazelenaly, již pospíchal Jaromil k své zahrádce. Ale všechny květinčky, kromě ranní chudobky, měly očka zavřena. Tak chodíval k nim každý den, když jen trochu pochvíli měl, až byly všechny rozkvetly a on, stádo pásaje, celý den u nich seděti mohl. Jednoho dne chodil po lese, zpíval si a koukal po stromech; tu vidí překrásného ptáčka na jednom stromu sedět. Mělt chocholou hlavičku jako zlato, břich a záda od nejtmařejšího až do nejsvětějšího modra, křidélka hnědá a ocásek tmavočervený. Chvilku se na něj Jaromil díval jako zjevený. Když ale viděl, že ptáček vždy níže a níže poletuje a konečně i s větviček letí a po zemi poskakuje, myslil si: „Počkej, teď ho chytanu,“ a honem bere čepičku a po prstech se krade blíže k němu, by ho pod ní lapnul. Ale ptáček nebyl tak hloupý; – čepička padne – a ptáček letí dále. – Jaromil se ale pustil za ním, myslí, že ho musí dostat. Ten ale kousek uletěl a zase sedl, a když se k němu Jaromil blížil, vzchopil se a zase kus odletěl, tak jako by schválně hocha za sebou lákal. Ten byl již celý upachtěn, ale přece si pokoje nedal a neustále ptáka pronásledoval; v horlivosti si ale nevšimnul, že se již hezky daleko od domova vzdálil a že je v prazizí krajině.

Když ho již kolik hodin tak honil, tu se mu pták před očima ztratil. Ohlíží se po něm, ale pták byl ten tam; i tu teprv viděl, že se zaběhl. Chce se zpátky vrátit, ale tím více bloudí; najednou se octne v údolí, z něhož neví kudy kam. Hladový a během celý unaven sedne na zem a začne plakat. „Ach že jsem se dal tak daleko zavést! Jakpak se teď domů dostanu? Co řekne otec a matička?“

V takovém naříkání zaslechne veselý zpěv nad sebou, a jak se kouká, kdo to, vidí toho samého ptáka na skále sedět, který ho tak daleko odlákal. „Počkej, šibale, tobě to splatím,“ pomyslí si Jaromil a honem se země vyskočí a



hledá kámen, by ptáka zabil. Ale ten si z toho nic nedělal a ani se nehnul. Otvíral tmavý zobáček a tak líbezně zpíval, že i rozzlobený Jaromil na mstu zapomněl a zpěvce poslouchal. Najednou umlkna slítl dolů a ve skále zmizel.

Jaromil, který ho ani s oka nespustil, viděl dobře, kde se ztratil, a šel blíže ke skále. Tu vidí před sebou uzounký otvor, takže by se tam velký člověk sotva byl protáhnouti mohl. Nebyl bojácný a směle do skály vlezl. Asi dvacet kroků se tak šoupal a byl zase venku; ještě krok a zůstal jako omráčený stát s rukama před sebou sepjatýma. Jak daleko oko vidělo, tak daleko byla jedna zahrada, jeden ráj; uprostřed stál zámek ze slonové kosti drahým kamením uměle vykládaný; okolo sloupů, jimiž sem tam ozdoben byl, vinul se břečtan až k zlatému krovu; na sta květin, jakýchž oko lidské ani nevidělo, skvělo se na zeleném trávníku, který jako aksamitový koberec celou zahradu pokrýval. Na stromích, které tam jednak plny ovoce, jednak plny květů stály, houpali se všelikobarevní ptáci. Mezi tím vším ale hemžilo se množství malinkých lidí. Mužici byli v šedivých, ženské v bílých šatech.

Jaromil nevěděl, kam a nač se má dříve koukat; tu příběhlo k němu několik malých děvčátek a jedna z nich řekla: „Proč zde stojíš a nejdeš mezi nás? Pojď raději a pomoz nám zalívat tam ty květiny, budeme potom s tebou hrát.“

Nebyl Jaromil tak nevlídný hoch, aby se byl tak hezkým děvčatům dvakrát dal pobízet; protož ihned s nimi šel. Vedly ho po zahradě, až skoro k samému zámku, kde z potůčku, který se jako hádě travou plížil, kvítka zalívaly.

„Chvilku s námi zalívej a pak ti ukážeme ještě krásnější květiny a dáme ti sladkého ovoce.“ To se Jaromilovi líbilo. I nabíraly do malých mušlí vody a lily na květiny. Jaromil jim ale mnoho nepomohl; za jedno se díval na kvítky a za druhé na hezounké panenky, jak se po trávě jen vznášely, tvářinky jim hořely a očka v hlavě jen hrály.



„Jakpak se jmenuješ?“ ptal se Jaromil té největší, ač mu sotva po kolena dosahovala.

„Já se jmenuju Narciska; tamhle moje sestra, ta se jmenuje Lilie a ta druhá Jacinta;“ tak mu vyjmenovala pěkná Narciska celou řadu rozkošných jmen svých sester. Když byly s prací hotovy, vzala Narciska Jaromila za ruku a vodila ho po zahradě. „Utrhni si ovoce, jaké chceš, a jez.“

To si nedal Jaromil dvakrát říkat, neboť cítil již trochu hladu; natrhal si chutného ovoce a dosyta se najedl.

Nebyly tam ale jen ty děvčátka, s kterými chodil, ono jich tam bylo každých deset kroků hromada, jenže se mu zdála Narciska přece mezi všemi býti ta nejkrásnější. Viděl také, že muži sem a tam běhají, někteří že jsou v strakatý, jiní jen v šedivý šat přistrojeni, těch si ale děvčata nevší-maly.

„Copak je to za lidi, Narcisko?“ ptal se Jaromil své průvodkyně.

„Jedni, a sice v tom šedivém šatě, pracují v kopcích, ti v tom strakatém zase v zahradě a někteří posluhují také králi, který se svou paní, naší matkou, v tom slonovém zámku zůstává. U vás nahoře prý je ti velcí lidé jmenují *pídimužící*.“

Jaromil jí na to neposvědčil, nemoha se upamatovat, že by o nich kdy byl slyšel.

„Chceš-li,“ řekla zase švítorná Narciska, „dovedu tě ku králi.“

„Proč ne? pojed.“

Poslala tedy sestry napřed a sama šla s Jaromilem zvolna za nimi. Tyto jí zatím ohlásily a přišly jim zase naproti a vedly je ke králi a královně.

Ve velké síni na trůně, který červeným damaškem, zlatem a diamanty draze vyšitým pokryt byl, seděl král pídimužík s královnou, přívětivou a krásnou paní; po obou stranách sedělo a chodilo mnoho mladých paní a panen.



„Koho to vedeš, má sličná dcero?“ řekl král k Narcisce, když Jaromila k trůnu přivedla.

„Zabloudil sem jeden ze synů světského krále nad námi,“ odpověděla tato. „Dovol tedy, bych mu naši říši okázala a krátký čas mezi námi pobýti dopřála.“

„Ty jsi opatrná a moudrá, protože ti prosbu tvou neodepru; jdi a dělej dle své libosti.“

Nato přiskočila Narciska k otci a k matce, oba na čelo políbíc.

„Chovej se tak, jak ti Narciska poručí, chceš-li zde zůstat,“ řekl král Jaromilovi, když s Narciskou odcházel.

Podivilt se Jaromil kráse a nádheře v síních; podlahy byly kamením všelikých barev, na nichž koberce uměle utkané ležely, vykládané; stříbrných nádob, jakož i rozličných hraček ze zlata stálo plno na stolích a ve schránkách, které z drahého dříví pěkně vyřezané byly. Lenošky byly potažené červeným damaškem a zlatým třepením ozdobené. „Ach vy tu máte krásně jako v nebi,“ řekl Jaromil k Narcisce; „dovol, bych si do té jedné lenošky sedl, abych přece věděl, jak si páni hovít umějí,“ a položiv hlavu na měkký lenoch, liboval si tu velice.

„Chtěl-li pak bys býti králem?“ ptala se ho Narciska.

„To věřím, je to hezká věc, míti všeho dost a bez starosti živ býti. Kdybych se stal králem, byl bych ním jen proto rád, že bych mohl mít mnoho krásných zahrad, o ostatek bych se nestaral.“

„To bys byl správným králem. Král musí o celou zem pečovat, jako otec o své děti, a má tedy více starostí než kterýkoli jiný člověk; náš král chová nás všecky jako své vlastní děti, žádný neplatí více ani méně; jak mluví se mnou, tak mluví s každým poddaným, který celý den po kopcích pracuje; co chce on, to chtějí všickni, a co oni chtějí, to on rád vyplní. A myslíš, že to všechno patří králi, co zde vidíš? Nikoli, on si k tomu většího práva nebere než



každý jiný; zde si může každý tak pohovít jako on, ten zámek je pro nás všecky, u jeho stolu jíme všickni. Či myslíš, že by tě tvoji poddaní milovali, kdyby na tebe pracovat museli, a pak vídali, jak ty jejich pracně vydělané peníze v rozkoších prohejříš a za to všechno jim sotva k jejich prosbám milostivě ucha nakloníš? Můj milý hochu, to by z tebe byl špatný král.“

„Nahlížím,“ řekl Jaromil z lenošky vstana k Narcisce, která před ním jako kazatel stála, „že jsi mnohem moudřejší ve všem než já, a chci tebe poslušen býti; nebudu ovšem nikdy králem, ale tvé ponaučení si budu proto přece pamatovat. Teď ale pojď se mnou zase do zahrady.“ Když tak mezi těmi květinami a stromy chodili, ptal se Jaromil Narcisky: „Ale pověz mi přece, čím to je, že u vás zde ty kvítky tak krásné jsou a bez poskvrny?“

„Poslechni, Jaromile,“ odpověděla průvodkyně, „s těmito květinami a stromy, co jich zde vidíš, jsme my srostly; to je náš zákon: vyhyne-li ta zahrada, vyhyne i naše říše; my se tedy nestaráme jen o jednotlivé květiny, nýbrž o zachování celé zahrady. Protož opatrujem každý strůmek, každé kvítko a pěstíme a čistíme je od škodného hmyzu. Jsou i také byliny, které se závistně okolo květin plazí, dokonalého vzrůstu a krásného květu jim nepřejíce; ty vypeníme. Máš zde ale také mnoho květin, které, ač méně dokonalé jsou nežli růže a lilie a jiných více, přece mezi ně také patří, protože mají též dobré vlastnosti, které se ale, opatruj je jak chceš, přece nedaří; ty jsou nemocné, a ty máme tamhle ve zvláštním oddělení. Jsou ale také některé příliš slabé, by se vzhůru pnuly, jako na příklad břechtan; ty vsadíme ke stromům, by měly podporu. Jiné zase milují chlad a vodu; vysaď je na sluneční paprsky, a v okamžení zvadnou; pro ty se vine zde potůček. Žádnou nezavrhnem, každou chceme zdokonalit, by se všecky krásou skvěly a naše zahrada rájem se stala.“



Takto poučovala Narciska Jaromila po zahradě s ním chodíc; když všecko prošli, řekla k němu: „Pojď nyní, povedu tě někam jinam.“ Vzala ho za ruku a vedla ho cestou, kudy šedivě oblečení pídimužící chodili. Ze zahrady šli tmavými chodbami jako pod zemí, až přišli do jedné síně, kde mnoho a mnoho takových malých mužíků se hemžilo; jedni přebírali zlaté rudy, ti vybírali zase drahé kameny nebo je leštili, jiní ještě dělali ze zlata všelijaké krásné hračky, jakýchž Jaromil mnoho v zámku viděl; nejvýš u stolu seděl starý mužík a dával leskné diamanty, granáty a rubíny do zlatých skřínek. Mrzutě mrštil po Jaromilovi okem.

Narciska ale k němu přistoupila a scvrklé ruce mu pohladivši řekla: „Nehněvej se, staroušku, král mi dovolil, bych sem hocha přivedla.“

Na ta slova starc Narcisce dovolil, by si všecko prohlídli. Když celou síň přešli a na ty krásné věci se podívali, které kolem zdí v příhrádkách sestaveny byly, poděkovali starci a šli ven.

Z té síně vedla Narciska Jaromila po několika stupních dolů na zelenou louku. Prostředkem vinul se potok, na jehož vlnách se zelenovlasé víly houpaly. Bílé průhledné roucho, jako z pavučin utkané, splývalo až po kolena, v hlavě měly z vodních lilií věnce. Malé děvčátka, jak andílkové, houpaly se na korálových stromkách, jiné zase plavaly o závod v perlových mušlích, aneb si vespolek hrály. Narciska skočila s Jaromilem do malé, z černého dřeva pěkně udělané a stříbrem uměle vykládané loďky a zlatým veslem hravé vlny rozhrnovala. Když připlouli mezi víly, ty hned Narcisku obstoupily a vítaly. Nejkrásnější však z nich vkročila k ní do loďky. Místo liliového věnce měla na hlavě závoj perlami vyšitý; byloť vidět, že je paní nad druhými. „Kdo je ten hezký hoch, Narcisko?“ šeptala víla.



„Zabloudil do naší zahrady, i líbí se mi a chci mu, dokud u nás zůstati smí, naši říši okázati.“

„A král ti to dovolil?“

„Bez jeho vědomí bych to zajisté byla neučinila.“

„Ale pověz mi, krásná paní, kam ty vody plynou?“ ptal se Jaromil víly.

„Z nich napájejí se byliny a stromy,“ odpověděla ona, „jimiž se země vaše zdobí.“

I podivil se Jaromil kráse všeliké. Lehkonohé víly kolem obskakovaly a na sličného hochu se usmívaly, nejkrásnější ale pohroužila se do vody a v okamžení zase vyploula a Jaromilu perlovou mušli podala s těmi slovy: „Tu mušli schovej si ode mne na památku. Kdyby se stalo, že bys pomoci mé potřeboval, rozloupni mušli a perlu hoď na zem, tím mě můžeš přivolat.“ Jaromil víle poděkoval a mušli si schoval. Nato se rozloučili a šli dále.

Teď přišli k palácu, který byl celý z bílého mramoru. Vešli dovnitř. Byla tam jedna krásná velká síň plná ohně. Zažloutlé a modravé plameny se v obloucích proplítaly aneb po hladkých stěnách vinuly. Vprostřed ale byla velká hvězda jako slunce, ta se třpytila bledožlutou září a miliony jisker z jejích paprsků pršely. Mezi tím tancovaly děti, malé, ale hezounké postavy; zdálo se, že jsou z nejčistšího krystalu utvořené, neboť byly tak průhledné, že bylo vidět, jak jim radostí srdéčka poskakují. „Ale že pak ty děti v tom ohni neshoří?“ řekl Jaromil k Narcisce.

„Tak, jak ty žiješ na zemi, víly ve vodě, tak žijou tyto v ohni, bez něhož živý býti nemohou.“

„A kam jde ten oheň a proč je tady?“

„Jak je potřeba všemu, co roste, vody, tak je potřeba i také ohně. Myslíš, že by bylo vaše víno tak ohnivé, kdyby tepla zde nenabylo?“

Jak tak mluvili, vyběhlo z ohně jedno z malých děvčátek a pravilo: „Když ti sestra moje dala na památku, vezmi



také něco ode mne.“ I podala Jaromilovi malinkou krystalovou láhvičku, v níž se něco ohnivého blýskalo. „Dobře to opatruj; budeš-li něco ode mne potřebovat, otevři jen láhvičku a já přijdu; jinak jí ale neotvírej.“

Jaromil poděkoval hořící dívce a láhvičku k mušli schoval. Nato se odebrali nazpátek.

„Nyní,“ řekla Narciska, když přišli do zahrady, „můžeš ještě jednou jít se mnou ke králi, ale pak se musíš od nás rozloučit.“

„A proč mě vyháníš? Mně se tu u vás líbí; chtěl bych tu navždy zůstat.“

„To nemůže být, milý hochu, my zde nesmíme žádného z vás podržet; vy lidé nejste tak svorni a spokojeni jako my, a protož se mezi nás nehodíte. A myslíš, že by se ti zde vždy líbilo? Ty bys nezůstal tak skromný – čím větší bys byl, tím více toužil bys po marném světě, a naše zahrada zdála by se tobě malá; snad, až svět poznáš, často si na náš život vzpomeneš.“ Mezi tou řečí přišli k slonovému palácu a vešli do síně, kde král a královna byli.

„Jak se ti u nás líbí, hochu?“ ptal se král Jaromila.

„Tak dobře, pane králi, že bych tu věčně u vás zůstatí chtěl.“

„To bys musel být tím, čím tyto jsou,“ a přitom ukázal na lehkorouché malé tvory. „Tak ale se musíš zase nazpátek vrátit.“

„Ještě chvíli, otče, jej mezi námi nech, pak ho sama doprovodím,“ prosila Narciska krále. Ten jí to dovolil. Nyní si sedla s Jaromilem na odpočívadlo, a okolo nich shrnula se drobná čeládka s královnou v čele, a Jaromil musel povídat, jak to je na světě a jak tam lidé žijou. Ale nikdo se tomu nepodivil, naopak všickni se smáli. Potom dali Jaromilovi chutného ovoce. Když se najedl, poděkoval sličné královně a králi, rozloučil se s ostatními a ubíral se s Narciskou ze skvostného zámku. Když z něho vyšli, byl by



Jaromil litostí plakal, že musí krásnou zahradu opustit; smutně se ohlížel po rozkošných květinách i zdálo se mu, jako by se každá k němu klonila a s ním se loučila. Tu šli okolo keře, na němž se mnoho růží skvělo. I nahne jednu větev k sobě, by si naposledy v té lahodné vůni tvář zkoupal; ale větev mu z ruky vyklouzne, keř se zatřepe a tisíc růžových listů se na něho sesype. I nabere jich do hrsti a dá do kapsy. „Ty si nechám na památku z vaší zahrady,“ řekne k Narcisce.

„Jen si je dobře schovej,“ odpoví tato. Po chvilce přišli ku skále, kterou se Jaromil do zahrady dostal. „Nyní,“ řekla Narciska, „se musíme rozloučit, ty půjdeš do světa, já zůstanu zde. Tu máš zlatou pecku; budu-li ti moci být někdy v něčem nápomocna, tedy ji rozloupni a jádýrko hoď na zem; tím mne zavoláš. Až do té doby ji měj schovanou. Pamatuj si ale, že do své smrti žádnému povědět nesmíš, kde jsi byl, sice bys nás i sebe udělal nešťastnými.“

„Neboj se, Narcisko, ode mne se nikdo o vás nedoví.“

Nato mu podala Narciska pravou ruku a levou se dotkla skály. Skála se otevře, Narciska zmizí, a on stojí samotný v širém poli. Nebylo tu ani lesu, ani skály, kudy tam vešel, a těžko bylo mu najít cestu k domovu. I viděl neda-leko před sebou pásti se dobytek a ještě dále několik chaloupek, kousek pole a zahrádku, kde lidé pracovali. K těm tedy Jaromil zaměřil, by se jich na cestu k domovu poptal. Když přišel k prvnímu člověku, který na poli plel, zeptal se ho: „Prosím vás, nemůžete mi povědět, na které straně je černý les a jak daleko k němu?“

„Černý les, ten je tamhle na té straně, ale jak daleko k němu, to vám, mladíku, nemohu říci; bude to asi hezký kus cesty, neboť když sem uhlíř Matěj uhlí vozíval, trvalo to den sem a den tam.“

Když slyšel Jaromil jméno svého otce, byl rád a ptal se dále: „Copak vám ho již nevozí?“



„A jak by vozil, když ho tam více není? Před desíti lety se mu ztratil sedmiletý chlapec, jeho jediná radost; asi za rok, když hoča nikde nalézt nemohli, prodal Matěj chalupu a šel do jednoho města; jak se jmenuje, to jsem už zapomněl. Povídal, že se tam také vyživí a že snad spíše syna tam najde.“

S podivením poslouchal Jaromil a pozoroval, že vysokorostlému muži až po ramena dosahuje. „Deset let tedy byl jsem tam,“ pomyslil si, „a mně se to zdá jen několik hodin.“

„Vy jste snad starého Matěje znal?“ vytrhl sedlák Jaromila z přemejšlení.

„Ano; já jsem jeho bratra syn a přišel jsem ho navštívit, a teď se mi radost zkaží.“

„I copak byste si tak naříkal? není-li zde, je jinde, konec světa jistě nebude. Zde tou cestou jel do města; jděte za ním a také tam přijdete. Kdo ví, jestli se s ním někde neshledáte. Dnes ale je již pozdě; chcete-li, zůstaňte u mne přes noc a časně ráno vás kus cesty vyprovodím.“

S radostí přijal Jaromil návrh poctivého sedláka a šel s ním do jeho chaloupky. Žena a dvě děti jim vyběhly naproti a Jaromila přivítaly. Mezitím co selka večeri chystala a sedlák v domě dohlížel, zůstal Jaromil s dětmi sám v malé sedničce. Z počátku si jich Jaromil nevšímal, protože pořád ještě sám s sebou co dělat měl; za chvíli ale ohlídna se po sednici, viděl děti v malém koutečku stát a bázlivě na sebe hledět; i zavolal je k sobě. Když se osmělily, přistoupil hoch k Jaromilovi a sedl mu na klín. Tu něco v kapse zacinkalo a Jaromil vytáhl plnou hrst zlatých peněz. „I proboha, kdo mi ty peníze dal?“ pomyslil si Jaromil, ale tu si vzpomněl, že si do té kapsy ty růžové listy strčil a že je snad dobrotivé víly v peníze proměnily, by nemusel na cestě nouzi trpět. I vzal dva z nich a dal je dětem. Plny radosti běžely tyto k matce a dar ukazovaly. „Ženo,“ řekl



jí sedlák, když peníze viděl, „to je jistě nějaký pán a jen tak za sedláka přestrojen; koukni se, je to ryzí zlato; ať mu dobrou večeri ustrojíš a měkce usteleš.“ Nato šel k Jaromilovi, aby mu poděkoval; ten ale pravil: „Chcete-li mi nějakou službu prokázat, zaopatřte mi jiné šaty, já vám je dobře zaplatím.“ Mělt Jaromil šaty, jak byl z domu vyběhl, a musel v nich ovšem tuze dětinsky vypadat.

„I s radostí,“ řekl ochotný sedlák a odešel.

Netrvalo to dlouho, než se s oděvem vrátil. Když se Jaromil oblékl, bylo mu to, jak by ulil. S radostí zaplatil sedlákovu dvojnásobně, povečeřel a šel spat. Ráno za svítání vydal se Jaromil na cestu. Za několik dní přišel do jednoho městečka, kde se dověděl, že odtud do hlavního města není daleko. Byl tomu rád, neboť ho již chůze mrzela. Jakmile do města vkročil, vešel hned do jedné hospody, by si pohovil. Bylo tam plno lidu; Jaromil si sedl do koutka a poslouchal, co se povídalo. Tu slyšel, že má král jedinou dceru, která je němá, slepá a celá neduživá a již nikdo pomoci nemůže. „Už to s ní trvá sedm let,“ vypravoval jeden, „ze všech končin světa byli tu lékařové, ale žádný ji neuzdravil. Lonského roku byl král u toho vyhlášeného poustevníka v černých lesích a ten mu něco poradil, ale to prý není k dostání.“

Jaromil dával na řeč dobrý pozor. „To by bylo něco pro mne,“ myslil si; „což kdybych šel ku králi a žádal ho, aby mě za zahradníka do služby přijal?“ S tou myšlénkou odebral se Jaromil na lože; a opravdu se mu zdálo, že je královským zahradníkem, jak si byl přál. Ráno vstal, zaplatil hospodskému, zeptal se ho na cestu ke královskému zámku a pak tam s chutí kráčel. Bylo to nádherné stavení, s jedné strany cele zahradou ohražené. Nebylo tam hluku a běhu, jak to obyčejně při dvořích bývá. Všude byly koberce prostřeny, aby se kročeje po klenutých síních nerozléhaly, i po dvoře leželo černé sukno, aby nebylo dusot



koňů a rachot vozů slyšet. Černě byli všickni sloužící ustrojeni, kteří jako duchové po dvoře chodili, okna byla ještě zastřena. Když Jaromil do zámku vešel, bylo časně, žádný si ho nevšimnul a on se také žádného ptát nechtěl, protož se zatím na lavičku nedaleko zahradních dveří usadil.

Neseděl dlouho, tu přišel staříčkový muž s lopatou okolo něho k zahradním dveřím, které si klíčkem otevřel a opět za sebou zavřel. Jaromil viděl skrze skulinu, jak se stareček po záhoně hmoždí a jak perná mu ta práce přichází; zaklepal tedy na dvěře a zvolal: „Odpustte, já vidím, že jste na tu práci tuze sešlý, dovolte, bych to za vás udělal; já jsem také zahradník, dlouho jsem ale byl na cestách a své umění zanedbal, tuším však, že to přece půjde. Kdybyste snad později nějakého pomocníka potřeboval, šel bych rád k vám do služby.“

Stareček se na něho přívětivě podíval a odpověděl: „Mám to rád, když se člověk sám práce chápe, aniž ho k ní nutit třeba; kdyby to pouze na mně záleželo, vzal bych tě hned do práce, ale já musím dříve s králem mluvit a to má své obtíže.“

„A jaké?“ tázal se Jaromil.

„Neslyšel jsi nikdy o nemocné dceři našeho krále?“

„Slyšel jsem o ní včera večer v hospodě,“ odpověděl Jaromil, „a také, že král se svým zármutkem o samotě hodiny tráví.“

„Tak jest. Srdce mě bolí,“ pravil stavec, „pomyslím-li, že ani chodit nemůže, někdy jen trochu v sesli sedí, aneb se do zahrady snéstí dá. Já jí často trhával kvítka, když ještě co zdravé děcko kolem mě obškakovala, a protož se teď ani bez bolesti na ni podívat nemohu. Rád bych konec světa šel, kdybych věděl, že to najdu, co by jí pomohlo.“

„A copak to je?“ ptal se Jaromil.

„To ti ještě povědět nemohu, až jestli se králi zalíbíš a do



služby přijat budeš. Dokud nebyla princezna nemocna, pracovalo jich zde více, nyní ale nesmí krom mě žádný do zahrady kročit. Počkej tedy, až jak král rozhodne.“

Stareček odešel. Jaromil vzal lopatu a ryl místo něho. Netrvalo to dlouho, než se zahradník vrátil. „Nesu dobrou zprávu: máš jít hned se mnou ku králi, snad tě na mou přímluvu podrží.“

Když přešli dlouhou světlou chodbu a několik pokojů, vešli do královské ložnice, kde se zármutkem sklíčený otec procházel. Když Jaromil se zahradníkem vešel, pokynul král, aby blíže přistoupili, a hledě dlouho na Jaromila od hlavy až k patě ho měřil a pak se ho na jeho život vyptával. Neohroženě odpovídal mu Jaromil. Co se však týkalo podzemního zámku, to ovšem zamlčel.

Spokojen jsa král řekl konečně: „Nu dobře, já si tě podržím; musíš ale celý den sám a sám v zahradě pracovat, nesmíš nikam chodit, leč ke starému Boršovi, a nikomu povídat, co uvidíš a uslyšíš.“

„To bych byl udělal, kdybyste mi to, pane, ani nebyl poručil; myslím, že budete se mnou spokojen.“ Nato se králi poklonil a s Boršem odešel.

„Teď, starečku, buďte tak dobrý a ukažte mi, co mám dělat.“ Šel tedy starý Boreš s Jaromilem po zahradě, a když ho všude provedl a všecko mu pověděl a ukázal, řekl ještě: „Teď ti to odevzdávám; budeš-li ode mne co potřebovat, přijď jen, já zůstávám tamhle u vrat v tom zeleném domku.“

Jaromil starci za všecko poděkoval, a když odešel, vzal své zahradnické náradí a šel po své práci. Bylo k poledni; tu se otevřely zámecké dvěře, které z princezniných pokojů do zahrady vedly, a několik ženských neslo v sesli měkce vycpané nebohou nemocnou. Jaromil byl nablízku a květiny okopával; ale jak ženské spatřil, nechal všeho být a zašel dále do zahrady, aniž se dříve okázal, dokavad neslyšel, že se vzdálily. Když se to královna a král dově-



děli, líbilo se jim to velice, i počali Jaromilovi již docela důvěřovati; často volala jej pak královna k sobě, i když dcera v zahradě byla, a on musel princezně květiny nosit a sesli nimi krášlit. Tu viděl tedy Jaromil, že její pravidelná tvář byla zohyžděna, oči zavřeny, jen když ústa otevřela, bělely se v nich dvě řady perliček. Bylo Jaromilovi líto té mladinké květinky, takže ji neustále měl před očima. „Ale,“ pomyslnil si jednoho dne, „vždyť starý Boreš ví, co by jí pomohlo, a on mi přislíbil, že mi to poví; toť se ho co nejdříve zeptám.“ A také když se s ním sešel, byla to jeho nejprvnější otázka.

„Teď už ti to mohu povědět. Nedaleko odtud je les, který se daleko pod zem táhne, tomu říkají *černý les*. V tom bydlí velmi učený a již starý muž, k němuž z daleka široka lidé na poradu chodí; jednou jsem se o něm též králi zmínil a prohodil, kdyby snad také stranu princezny s ním se poradil, a on uposlechl. Musel jsem se vyptat na cestu. Když jsme k němu přišli, zůstal s králem samotén, a jak mi potom král vypravoval, vyptal se na všecko o dceři a odešel; za chvíli přišel zase zpátky a prováděl všelijaké čáry; tu se prý ukázala před nimi krásná paní, již se starý poustevník ptal, čím je možná dceru královu uzdravit, a ta dala za odpověd: ‚Ze stříbrného potoka nabude čistoty těla, ze živého ohně nabude zraku a z jablka mluvícího stromu nabude řeči.‘ Posud sám, jestli je něco takového na světě? Co se král již naptal, ale všecko nadarmo. Kdo jí pomůže, tomu chce dát půl království a třebaš i dceru, tak mi řekl.“

Jaromil nic neodpovídal, ale dobře si slova zahradníkovy pamatoval a pořád v duchu přeríkával, až si vzpomněl na ty památky z říše pídimužíků, které vždy u sebe nosil. „Voda tedy, oheň a mluvící strom jí mohou pomoci? Což kdybych poprosil ty dobré víly, aby jí uzdravily? Ony pěstí kvítka s takovou péčí, jistě že se i nad tou ubohou



smilují.“ Na té myšlénce se tedy ustanovil a s pevnou důvěrou přistoupil druhý den ke králi.

„Co žádáš, Jaromile?“ ptal se král, když k němu vešel.

„Pane můj, jestli tolik důvěry ke mně máte, byste mi princeznu svěřil, já vám ji uzdravím.“

„Ty že bys ji uzdravil?“ ptal se král s podivením. „Proč jsi to již dávno neřekl?“

„Protože jsem nevěděl, co jí pomůže.“

„A nyní to víš?“

„Vím; starý Boreš mi to pověděl. Chcete-li ji zdravou vidět, musíte mi ji na tři dni svěřit a nesmíte zkoumat, co se dítí bude, sice by to všechno nic platno nebylo.“

„Dobře, Jaromile; vezmi si ji na starost, a jestli ji uzdravíš, dám ti, co budeš žádat, ať je to třeba celé moje království.“

Jaromil odešel, a král šel ke královně, by ji tou radostnou zprávou potěšil. Jak o tom královna slyšela, sama k Jaromilovi běžela a chtěla, by s ní do zámku šel a v zahradě více nepracoval; ale on jí poděkoval, vymlouvaje se, že si musí v zahradě právě všechno připravit. Opravdu také ohradil si jedno místo stranou, by tam žádný hleděti nemohl.

Druhý den přijal od královny nemocnou dceru, která o tom nic nevěděla, neboť tiše spala. Jaromil ji vzal lehounce do náručí a donesl ji do zahrady; tam ji položil do trávy. Nyní vytáhl z kapsy mušli, a když ji rozloup, vyndal velkou krásnou perlu. Srdce mu strachem tlouklo, když ji na zem hodil. Chvilku zůstala perla v trávě ležeti, pak se ale pomalu tratila, až konečně zmizela. Tu vyhrkne na tom místě pramen, vysoko se vzpíná a v oblouku tisícerych perel na trávu padá – ale není to již tráva, je to hlubina jediné velké mušle, do kteréž pěnivým hrkotem perly padají. Tu vyplyne ze stříbropěnných proudů bledá paní, vlny s divou radostí okolo ní se shluknou a líbají sněhové



rámě její. Slunce barví duhovitě padající proud, který všecky své perly královně k nohous sype a mokré její kadeře krásí. — Jaromil poznal v bledé paní královnu vílu a dárkyni mušle; i přistoupil blíže k ní a pravil: „Tys byla milostna a řeklas mi, kdybych pomoci tvé jedenkrát potřeboval, bych tebe perlí, kterous mi dala, zavolal; nyní přišel čas, ne pro mne, ale pro tuto ubohou: má se prý v stříbrném potoce koupat, by čistoty těla nabyla. Vyplň tedy slib svůj a pomoz jí.“

„Nuže,“ odpověděla víla, „podej mi sem princeznu.“

Jaromil vzal Boleslavu a do vody ji položil. Víla ji vzala a do svého pěnivého lože pod perlový splav s ní zmizela. Ruce maje sepjaté, tělo k vodě nakloněné, stál Jaromil a neodvratně do kotliny se díval, brzo-li víla s Boleslavou vyplyne. Netrvalo to dlouho a bledá víla se opět zjevila s překrásnou pannou. Jaromil pln radosti přistoupí ke kraji mušlové kotliny a na vlnách se přihoupá královna k němu, pannu mu do náručí vloží a praví: „Zde máš svou nevěstu; buď zdrav, o mně však pomlč až do smrti.“

Jaromil chtěl dobré víle děkovat, ta však po těch slovech se ztratila a po krásném vodopádu nezůstalo jiné památky, než tisíce krůpějí, jimiž bujně vlny zelený trávník pokropily. Snad by to byl Jaromil všecko za pouhý sen měl, kdyby nebyl Boleslavu tak krásně změněnou v ruku držel. Ještě spala, a protož ji položil zase tiše na trávu a běžel do zámku pro sesli a pro jídlo, které mu pro ni do pokoje uchystati měli. Když se s tím vrátil, probudila se princezna a cítíc se neduhu zproštěna, nedala si tuze sloužit, ale pojavši ruku Jaromilovu, pobízela ho k procházce. Ochotně vodil ji po zahradě, kde jako děcko po jeho boku poskakovala a laskavá slova poslouchala, jimiž ji těšil a brzké uzdravení přísliboval.

Tak ušel první den. S jakou radostí Jaromil druhý den vstával, snadno si pomyslit můžeme, neboť měl jistou na-



ději, že uzdraví dívku, která mu nade všecko drahou býti počínala. Druhého dne tedy časně ráno, když ještě spala, snesl ji opět Jaromil do zahrady, vytáhl láhvičku a s mnohem větší důvěrou ji otevřel. Sotvaže stříbrnou zátku odňal, promění se láhvička v ohnivou kouli, která tisíc a tisíc jisker kolem dokola hází; plameny modrojasné, červené a žluté z ní vypryskují a co skvoucí fábory v krásných paprscích se proplítají. Již se počíná planoucí koule rychleji a rychleji točit a Jaromil spatří v ní dívku, která mu láhvičku dala. I přistoupí k ní blíže a praví: „Nehněvej se, že jsem tvého daru tak brzy použil; hleď, ta ubohá zde je slepá a může prý jen živým ohněm zraku nabýt; vzpomněl jsem si hned na tebe a doufal, že jí pomůžeš.“

Přívětivě usmála se dívka na jeho prosbu a prstíčkem mu zahrozíc vyskočila z koule, sklouzla po paprskách ke spící Boleslavě, zlehka se k ní naklonila a růžově průhledným prstem dotkla se očí dívčiny. Ta náhle prozřela; ale ani hořící pannu ani ohnivou kouli již nespatriła. Dvě však z těch tisíc jisker zůstaly v Boleslaviny černých očích a roznítily plamen v Jaromilovu srdci. Udivena, plna radosti vyskočila Boleslava a první pohled padl na Jaromila; jednu ruku položila na ústa, jako by mu ukázati chtěla, že by mu ráda slovy děkovala, kdyby mluvit mohla, druhou vzala jeho ruku a chtěla ji líbat.

„Nikoli, krásná panno,“ řekl Jaromil, rychle ruku od-táhna, „já toho nezasluhuji; jsem dosti odměněn pohledem na tvou andělskou tvář. Nyní jen pojď, abych ti zahradu okázal, kde uvidíš, jak stromky vyrostly, které jsi co děcko se starým Boršem sázela.“ S libým úsměvem poslouchala ho Boleslava a procházela se s ním po zahradě. Tu k růži klekla, vroucně ji líbala a kráse její se obdivovala; tu zůstala stát u rybníka a koukala se na malé zlatoušky, tam zase sedla pod košatou jabloň a Jaromil trhal jí a házel do klína chutné jablka.



Tak jim ušel druhý den. Večer šla Boleslava do svých pokojů a on zůstal v zahradě. Nemohl však usnout; neustále měl obraz sličné princezny na mysli. „Ach! co mi to platno, že ji miluji, ona přece mou nikdy nebude; ovšem že král řekl, kdo ji uzdraví, tomu že dá, co bude žádat, třeba ji samu; ale kdo ví, zdrží-li slovo?“ Takové myšlenky trápily zamilovaného Jaromila. O strom podepřen stál tu a díval se do oken, kde milenka odpočívala, a počal zpívat. Zvučně, vábně rozléhala se píseň jeho po zahradě, zaznívala nahoru do oken a přilákala Boleslavu k pěvci. Ukazovala mu, že nechce v zámku být a že raději v zahradě zůstane. Se všech stromů a keřů sebral tedy Jaromil vonné lupení, aby milence měkké lože pod květoucí jabloní ustlal. Když ulehla, přikryli ji větéřkové růžovým květem z jabloně, slavík ji ukolíbal a láska ji střežila. Sladce usnula.

„Teď,“ pomyslí si Jaromil, „zavolám ještě Narcisku. Boleslava spí, jsem tedy jist, že ji neuhlídá.“ Slavík umkl, větéřkové ulehli, měsíc se schoval, jen hvězdy na temnošerém nebi se třepetaly. Jaromil popošel trochu dále od Boleslavy, vyndal pecku, rozloupil ji a jádro z ní hodil na zem. Tu se osvětlí jasnou růžovou září tmavý háj a na místě, kam jádro padlo, vypučí ze země zelená ratolest, výše a výše roste a před Jaromilem stojí tu strom plný květů, na jehož vršku spatří krásnou Narcisku. Na každém listu, v každém květu houpají se zlatovlasí bůžkové, všickni potichu mezi sebou šepotají, větéřkové se budí, hájem vanou a líbají růžové tvářinky jejich.

„Co ode mne žádáš?“ ptala se jemným hláskem Narciska Jaromila, který tu v němém úžasu stál.

„Ó tys předobrá, Narcisko,“ řekl Jaromil, „a jistě mou prosbu neoslyšíš. Hleď, to krásné děvče, co zde spí, je němé a dříve nepromluví, dokud z mluvícího stromu jablko nesní; smiluj se a uzdrav ji!“

Na prosbu Jaromilovu utrhla Narciska se stromu poupě,



dechla naň jednou, ono se rozvilo, dechla po druhé, květ opadal, dechla po třetí a již držela v ruce jablko tak pěkné, jako by je vymaloval. To pak pustila se stromu dolů a řekla: „Zde máš žádané jablko, uzdrav ním svou milenkou: o nás však, chceš-li v štěstí setrvat, do smrti nemluv.“ Po těch slovech rozlívalo se po háji čarovné jasno, takže Jaromil do růžového plamene patřiti nemoha, oči si zakrýt musel. Tu slyší v dáli libý zpěv, poslouchá, odkryje oči – ale ani záře, ani stromu více nevidí; vždy jemněji, vždy toužebněji zaznívá zpěv, až konečně jako poslední tón harfy dozní. Je zase ticho; jen větru vání šumí zahradou, budí zesnulá kvítka a šeptá jim báji o čarovném stromu.

Jaromil máje kouzelné jablko v ruce, sedí nedaleko Boleslavy, láskou a nadějí opojen. Tu padne lístek na podřimujícího slavíčka, ten zvedne hlavinku a počne klokotným hlasem zpívat, až Boleslavu probudí. Jaromil, přistoupiv blíže k procitlé panně, pravil: „Ten čas, co jsi spala, našel jsem nejkrásnější jablko z celé zahrady.“ A Boleslavě jablko podáváje pravil, aby je snědla. „Je to snad poslední chvíle,“ pravil smutně, „kterou spolu trávíme, neboť uzdravená sličná princezna nebude více se sprostým zahradníkem tak důvěrně smít zacházet jako dříve.“

Vtom Boleslava vykřikla a přetrhla jeho další řeč. „Co se to se mnou stalo? Já mohu mluvit; ó jistě, tys mě tím divotvorným jablkem uzdravil! Jaromile, dobrodinče můj! jak se tobě odměním? Tys právě nyní takovou myšlénku projevil, která mne bolela. Co si o mně myslíš? Aneb se snad můžeš domnívat, že by můj otec byl tak nespravedlivý a se tobě za tu nesplatitelnou službu tak špatně odměnil?“ Tak mluvila rozčilená princezna, za obě ruce Jaromila držíc.

„Mohu prý za tvé zdraví celé království žádat, řekl tvůj otec, já ale nežádám jeho pokladů; to, co by mě učinilo na věky šťastným, toho požádat nemohu.“



„A co by to bylo?“ ptala se tiše Boleslava a krev jí tváře polila, neboť tušila jeho odpověď.

„Tebe, krásná panno, bych si od krále vyžádal a nic jiného bych na světě nechtěl.“

Její odpověď přehlušela píseň slavíkova, ale Jaromil to tiché „ano“ přece zaslechl.

Pobyli ještě blahou chvílí v zahradě, až pak Boleslava do zámku odešla. Jaromil zůstal v zahradě a položil se na to místo, kde milenka spala. Skrýváje tvář do vonných listů, opakoval si každé slovo, co s ní byl mluvil, a v tom milém přemejšlení usnul.

Tu se mu zdálo, že stojí v nádherné velké síni, do polou samými věnci z nejkrásnějších květin ozdobené, od polou ale nebylo nic vidět pro samou mlhu, která jako růžová záclona po síni rozprostřena byla. Najednou se ale vyjasnila a on spatřil zlatý trůn, na kterémž seděla panna neobyčejné krásy, drahým šatem přioděná. I přikročí blíže a pozná v ní Boleslavu, která mu kyne, aby se vedle ní posadil. Tu se na jedné straně rozstoupí zeď a mezi čtyřmi zlatými oblouky je vidět čarokrásnou zahradu, kde vprostředku slonový zámek stojí. Jako u vidění hledí Boleslava do ní, ale Jaromil ji brzy poznal. Byla to ta sama, v níž mu deset let tak rychle uprchlo. Tu se vyhrne ze zámku množství bůžat s věncemi a kvítím, v čele kráčí Narciska a vedle ní nesou dvě víly na hedvábných polštářích dvě koruny. Všickni se blíží k trůnu, kde milenci sedí, a při libém zpěvu kvítím ho věncí. Narciska bere první korunu z růží a lilií, blíží se k Boleslavě a na černé kadeře ji kladouc, praví: „Lépe než zlatá sluší tobě koruna z těchto kvítků, jsouť obraz tvé duše. Dej pozor, by nikdy neuvadly.“ Nato přikročí druhé bůže a podává Narcisce korunu zlatou. Tu kladouc na hlavu Jaromilovu, řekne jemu: „Nyní jsi, Jaromile, králem; zůstaň však dobrého srdce a spravedlivé vůle, často sobě připomeň slova, kteráž jsem tobě ve slonovém